

Stotinu godina od gradnje dvorane »Domoljub« u Koprivnici

NIKOLA CIK

Kulturni život grada Koprivnice u prvoj polovini 20. stoljeća obilježen je djelovanjem kulturno-prosvjetnog i pjevačkog društva »Domoljub« osnovanog 1909. godine. Bilo je to drugo takvo društvo u gradu jer je ondje od 1874. godine djelovalo Hrvatsko pjevačko društvo Podravac. Domoljub je osnovan kao obrtno, radničko, obrazovno i pjevačko društvo s ciljem okupljanja najširih društvenih slojeva. Zbog usmjerenosti na široke i niže društvene slojeve (obrtnici, radnici, seljaci) možemo ovo društvo smatrati svojevrsnim oponentom starijem Podravcu gdje su se okupljali predstavnici gradske inteligencije i viših društvenih slojeva. Prema Dragutinu Feletaru, Hrvatsko obrtničko-radničko obrazovno i pjevačko društvo Domoljub u Koprivnici osnovano je i s ciljem pružanja otpora germanizaciji i mađarizaciji u drevnoj Austro-Ugarskoj Monarhiji.¹ Prepoznatljiv simbol društva Domoljub bio je njihov dom poznat pod istim imenom koji postoji i danas i u njemu je smješteno Pučko otvoreno učilište. Dvorana Domoljuba izgrađena je 1919. godine zalaganjem upravnog odbora društva. Rijetko koji događaj u povijesti Koprivnice tako zorno govori o razini kulturnog razvoja, sprezi nositelja gospodarskog i kulturnog života grada te graditeljskoj baštini Koprivnice u 20. stoljeću.

Ključne riječi: Domoljub, Koprivnica, 1919. godina, gradnja

1. Uvod

U arhivu Muzeja grada Koprivnice čuva se dokumentacija nastala djelovanjem društva Domoljub u razdoblju od prije 110 godina.² Posebno su vrijedni zapisnici skupština u kojima se nalaze podatci koji omogućavaju rekonstrukciju djelovanja društva. Mnogo dokumenata potječe upravo iz 1919. godine,

odnosno od vremena gradnje zgrade Domoljuba. To su nacrti, projektna dokumentacija, dozvole, zamolbe i drugo. S obzirom na to da je Domoljub više puta na vrlo svečan način obilježavao svoje obljetnice tom prilikom nastali su vrijedni materijali pa tako imamo i spomenice objavljene primjerice prigodom proslave 10. i 30. obljetnice društva. Društvo Domoljub značajno je utjecalo na kulturni život Koprivnice pa je to popraćeno i u tadašnjim tiskovinama o čemu svjedoči hemeroteka u arhivskom fondu Domoljuba. Među najstarijim arhivskim materijalima treba spomenuti Pravila Hrvatskog obrtničko-radničkog obrazovnog i pjevačkog društva »Domoljub« u Koprivnici tiskana u Zagrebu 1910. godine te Pjevački poslovnik

1 FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 81, 86.

2 Zahvaljujem ravnatelju Muzeja grada Koprivnice Robertu Čiminu i djelatnicama Vesni Peršić Kovač, Božici Anići Ani Škvarić što su mi omogućili uvid u arhivsku dokumentaciju i pomogli pri istraživanju.

iz 1914. godine. Tusu i rasporedi nekih Domoljubovih koncerata, pozivnice, dopisnice, programi, brzojavi, osmrtnice nekih od članova i bogata zbirka nota. U posebnim mapama nalaze se dokumenti koji svjedoče o gradnji i uređenju dvorane Domoljuba: soboslikarski radovi, stolarija, dobava građevnog drva, dobvoljni prinosi, kiparske radnje, troškovnici, nacrti i drugo. Nacrti pregradnje dvorane uz društvene prostorije Domoljuba na Banskom trgu u Koprivnici izrađeni su u lipnju 1919. godine u građevnoj poslovnici Stjepana Škarberne u Zagrebu (Ilica 136).³

Domoljub je nezaobilazna tema kada se piše o povijesti Koprivnice. Dragutin Feletar posvetio je Domoljubu dva poglavlja u svojoj znamenitoj knjizi o glazbenom životu Koprivnice objavljenoj 1977. godine. Posebno je detaljno opisao događaje vezane uz gradnju društvenoga doma Domoljuba 1919. godine.⁴ Isti je autor obradio djelovanje društva Domoljub u kontekstu prosvjetno-kulturnog i društvenog života Koprivnice u monografiji o Podravini.⁵ O Domoljubu je pisao i Leander Brozović također u kontekstu bogatog prosvjetnog i društvenog života u Koprivnici.⁶ Povodom 20. obljetnice Domoljuba nastao je Historijat Hrvatskog obrtnog, radničkog, obrazovnog i pjevačkog društva »Domoljub« u Koprivnici koji se u rukopisu (štampat) čuva u arhivskom fondu Domoljuba u Muzeju grada Koprivnice. Sastavio ga je u prosincu 1929. godine zborovođa i kateheta Mihovil Kolarić i izrekao na proslavi obljetnice društva 26. lipnja 1930. godine.⁷

2. Osnutak i rane godine društva Domoljub

Domoljub je bilo drugo kulturno-prosvjetno društvo u Koprivnici. Djelovalo je od 1909. godine do Drugog svjetskog rata i osnovano je pod nazivom Hrvatsko obrtničko-radničko obrazovno i pjevačko društvo »Domoljub«. Ciljeve osnivanja nalazimo zapisane na više mjesta, a možemo reći da je prvi cilj pri osnutku društva bio prosvjeta širih društvenih slojeva, pogotovo obrtnika, radnika i seljaka u Koprivnici. Druga svrha bila je razvoj društvenog života kroz njegovanje lijepog pjevanja.⁸ Prema povijesnim izvorima Domoljub je osnovan kako bi se u jedno takvo prosvjetno društvo mogli uključiti širi društveni slojevi jer je u to doba postojeće društvo »Podravec« bilo na neki način rezervirano za inteligenciju i više građanske slojeve. Dragutin Feletar smatra da je najmanje uspjeha bilo u nastojanjima da se uključi seljaštvo, dok su obrtnici i građani doista činili glavninu društva.⁹ Svakako, takvu akciju možemo promatrati i u kontekstu demokratizacije društva kakva je nastupila u novonastalim okolnostima društvenih promjena početkom 20. stoljeća, a što je posebno došlo do izražaja poslije Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske Monarhije. Uz to, društvo je imalo domoljubni karakter (kao što sugerira i samo ime) i bilo je prohrvatski orijentirano što se vidi po simbolu (lira s hrvatskom trobojnicom), programima, suradnji s drugim društvima i sličnome.

Danom osnutka društva Domoljub smatra se 13. lipnja 1909. godine kada je održana osnivačka skupština. Inicijator osnivanja bio je gradski lugar Josip Koščak, a prvi predsjednik društva bio je koprivnički župnik Stjepan Zagorac. Javne nastupe društvo je održavalo od 1910. godine organizirajući koncerte, zabave i izlete te sudjelujući u javnim proslavama. Iste 1910. godine društvo Domoljub učlanjeno je u Savez hrvatskih pjevačkih društava.¹⁰ Rad društva zamro je početkom Prvog svjetskog

3 Sve ovo navodim kako bi se netko eventualno posvetio detaljnom istraživanju bogatog arhivskog gradiva o Domoljubu.

4 FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 81–90., 136–152.

5 FELETAR, Dragutin: *Podravina: Općine Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg u prošlosti i sadašnjosti*, 2. izd. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1989.

6 BROZOVIĆ, Leander: *Grada za povijest Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1978., 113.

7 Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Historijat

8 FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 81.

9 Isto, 82, 86.

10 Isto, 81–82., 86–87.

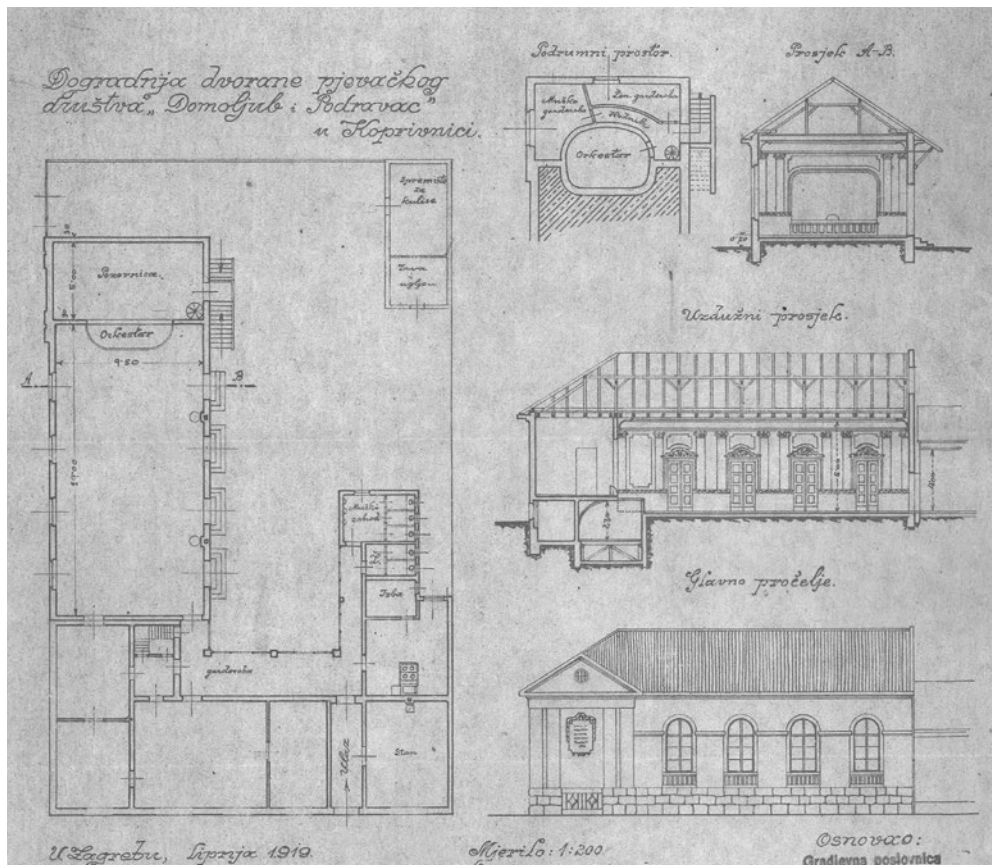
Sl. 1. Pogled na dvoranu »Domoljub« i restauraciju sredinom 20. stoljeća (izvor: Muzej grada Koprivnice)

rada 1914. godine. Prema knjizi zapisnika 10. lipnja 1914. godine održana je odborska sjednica društva Domoljub i to je bilo posljednje službeno okupljanje prije početka Prvog svjetskog rata. Posljednja aktivnost Domoljuba bila je 28. lipnja 1914. godine pri proslavi 40. obljetnice Podravca u Koprivnici. Tijekom rata društvo je samo 3. siječnja 1915. godine javno sudjelovalo na sprovodu jednog od utemeljitelja društva liječnika dr. Milivoja Javanda i na još jednome događaju 1. lipnja 1916. godine. Kasnije je očito tajnik društva Josip Novačić olovkom nadopisao na prazni dio stranice ispod potpisa zapisnika tekst: *Od 1914. – 1918. svjetski rat i društvo miruje, članovi pjevaju po Rusiji kao zarobljenici. Jedini predsjednik, tajnik, blagajnik i zborovodja su kod kuće.*¹¹ Prvi sljedeći zapisnik je onaj s odborske sjednice društva koja je održana 22. studenoga 1918. godine iz čijeg teksta doznajemo da se upravni odbor

doista nije sastajao četiri godine.¹² Prvi prijedlog o kojem se raspravljalo na toj svojevrsnoj obnoviteljskoj poslijeratnoj sjednici bio je prijedlog da se spoje pjevačko društvo Podravac i Domoljub, a tu ideju je predsjedniku Domoljuba vlč. Stjepanu Zagorc udao predsjednik Podravca dr. Edo Dorčić. Predsjednik Zagorac predložio je da svi prisutni o prijedlogu fuzije, odnosno spajanja, iznesu svoje mišljenje te bi zaključak bio predložen na glasanje skupštini svih članova društva. Sam je Zagorac iznio mišljenje da bi bilo dobro da se ta dva društva spoje jer su oba pretrpjela znatne gubitke tijekom Prvog svjetskog rata, pogotovo što se tiče osipanja članstva. Takvu ideju podržavao je i

11 Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Knjiga zapisnika.

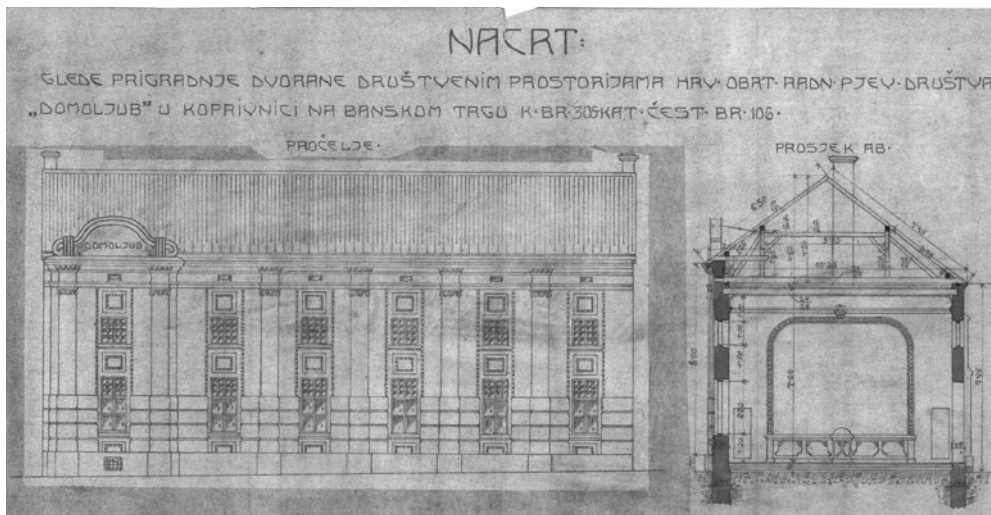
12 Dragutin Feletar objavio je podatak da je svojevrsna obnoviteljska skupština Hrvatskog obrtničko-obrazovnog i pjevačkog društva Domoljub održana već 11. studenoga 1918. godine, no u knjizi zapisnika nalazi se samo zapisnik od 22. studenoga 1918. godine. Datum 22. studenoga 1918. godine kao početak ponovnog djelovanja društva spominje i Mihovil Kolarić u Historijatu. FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 136.; Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Historijat

Sl. 2. Tlocrtni nacrt i presjeci dvorane »Domoljub« iz lipnja 1919. godine u mjerilu 1:200 (izvor: Muzej grada Koprivnice)

zato jer je smatrao da je u Koprivnici tada bilo dovoljno jedno takvo društvo pošto su klasne razlike u poslijeratnom dobu postale manje izražene, a zbog čega je Domoljub uopće bio i osnovan jedno desetljeće ranije. Tajnik Josip Novčić istaknuo je financijske probleme društva i problem angažiranosti izvršnih članova (primjerice pjevača), a takav problem detektirao je i zborovođa Stjepan Haberštok. Potpredsjednik Ivan Čupan smatrao je tada da su razlike između pripadnika građanskog i obrtničkog sloja društva još uvijek prevelike i da bi takvo spajanje društava moglo izazvati istupanje obrtnika jer je, prema njegovom mišljenju, u Domoljubu vladala mnogo veća razina demokratičnosti u vođenju društva nego u Podravcu. S obzirom na to da je društvo Podravac tada imalo tradiciju djelovanja dugogotovo pola stoljeća, upravni odbor jednoglasno

je zaključio da se pristupi sjedinjenju društava uz uvjete da se pravedno raspodjeli uprava i da se 1. prosinca 1918. u gostionici Stjepana Kovačića sazove Glavna skupština Domoljuba kako bi se odlučilo o ovome pitanju. Glavna skupština je doista i održana toga dana te je jedna od točaka dnevnog reda osim podnošenja izvješća tajnika i blagajnika bilo odlučivanje o prijedlogu spajanja društava Domoljub i Podravac. Bila je to ujedno prva skupština članova održana poslije 1914. godine kada je bio počeo Veliki rat. Ideja o spajanju društava predstavljena je na glavnoj skupštini kao mogućnost da u Koprivnici nastane »jedno jako i veliko pjevačko društvo« i da se povežu različiti društveni slojevi u jednome društvu. Sudeći prema sadržaju zapisnika, članovi upravnog odbora Domoljuba kao i prisutni predlagatelji iz Podravca sugerirali su skup-

Sl. 3. Pročelje »Domoljuba« prema nacrtu iz lipnja 1919. godine u mjerilu 1:200 (izvor: Muzej grada Koprivnice)

štini da usvoji takav prijedlog. Odluka tada nije donijeta te su narednih dana održani sastanci na župnome dvoru kao priprema za ponovno održavanje izvanredne skupštine. No, ideja o spajanju društva jednostavno je iščezla s dnevnog reda.

3. Gradnja dvorane Domoljuba 1919. godine

Problem prostora bio je aktualan od početka postojanja društva Domoljub. Članovi Domoljuba koji su se okupljali u različitim sekcijama društva za svoje su aktivnosti koristili različita mjesta u Koprivnici. Probe su uz dozvolu gradonačelnika održavane u dvorani vatrogasnog spremišta, a nastupi u gostionici Ganzer. U istoj je gostionici uz svečanost i prigodni program 1911. godine otvorena društvena čitaonica. Ondje su organizirani i koncerti s plesom. Uskoro je i to mjesto napušteno, a kratko vrijeme društvo je mjesto za svoj rad pronalazilo u gradskoj oružarnici (Cajghausu).¹³ Mihovil Kolarić u svojem historijatu društva tvrdi da je društvo djelovalo

u župnome dvoru gdje su se sastajali članovi upravnog odbora što je vidljivo i iz zapisnika.

Poslije obnove rada društva predsjednik i tajnik sklopili su ugovor o najmu kuće obitelji Bilić (kbr. 305) s vlasnikom Đurom Mikulcem iz Torčeca na vrijeme od 1. siječnja 1919. do 31. prosinca 1921. godine. Upravljanje zakupljenom kućom povjereno je odboru u kojem su bili predsjednik Zagorac, tajnik Novčić i zborovođa Haberštok. Dvorana i sve ostale prostorije smjele su se koristiti samo za »društvene, zabavne, poučne i prosvjetne svrhe«. U ugovoru je opisan i inventar iznajmljenih prostorija. Rad društva bio je vrlo dinamičan početkom 1919. godine kada su vrlo često održavani odborski sastanci. Tako se 16. ožujka 1919. godine na izvanrednoj glavnoj skupštini članova društva našao dnevni red s pitanjima o kupnji kuće u kojoj je društvo djelovalo i prijedlog o gradnji dvorane uz tu kuću. Naime, uprava Domoljuba kupila je kuću pa je ta skupština održana u vlastitim prostorima i potvrdila je taj ugovor. To je učinjeno novcem koji su pozajmili sami članovi. No, tu se nije stalo te je predsjednik društva detaljno opisao probleme oko skučenosti prostora u kojem je društvo djelovalo i održavalo svoje proslave i zabave. Predsjednik društva bio je svjestan teškoće građevinskih zahvata u poslijeratnom vremenu, pa je zapravo predlagao proširenje

13 FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 86–90.

zgrade. Prvenstveno je predlagao da se osnuje odbor koji će razmotriti mogućnosti proširenja i pokušati namaknuti dovoljno novca. Sam je Zagorac dao nekoliko konkretnih prijedloga (rješenja) za proširenje. Mnogo se računalo na dobrovoljne priloge, priloge srodnih i prijateljskih društava, gradske uglednike i druge. Na posljetku je izabran takav odbor.¹⁴

Zapisnici otkrivaju kako je zavladao ushiti vrlo brzo su napredovali planovi oko uređenja nove dvorane. U samo nekoliko mjeseci skupilo se novaca da se moglo pristupiti gradnji dvorane. Gradnja je započela 19. srpnja 1919. godine. Koliko je truda uloženo u posao izgradnje svjedoči činjenica da je zgrada dovršena do kraja godine, točnije 28. prosinca 1919. godine. Tako je 18. siječnja 1920. godine u novouređenim prostorijama održana prva glavna skupština. Od strane Domoljuba posebno su bili angažirani članovi rukovodstva predsjednik Stjepan Zagorac, tajnik Josip Novačić, predsjednik građevinskog odbora Mato Golubović, blagajnik Izidor Hiršl i građevinski majstor Viktor Reš. Oni su po završetku gradnje dobili pohvale i priznanja u obliku proglašenja počasnim članovima društva. Društvo se zbog izgradnje znatno zadužilo, ali to nije pomutilo radost koja je zavladała među članovima Domoljuba i u čitavoj Koprivnici kada je dvorana izgrađena. Svečano otvorenje i posveta društvenog doma organizirana je 15. kolovoza 1920. godine. Tada su u Koprivnicu stigla mnoga prijateljska i srodna društva te je održan bogat kulturno-umjetnički program.¹⁵

Dugovi za gradnju dvorane isplaćeni su do 1925. godine. Godine 1928. i 1929. raspravljalo se o potrebi obnove starog dijela zgrade Domoljuba za što je zbog velike gospodarske krize nedostajalo sredstava. Sljedeći pokušaj pokretanja obnove zgrade bio je 1936. godine, ali također bez uspjeha.¹⁶ No, prostor je proširen dogradnjom kuglane uz postojeću zgradu Domoljuba. Naime, koprivničko gradsko poglavarstvo izdalo je 7. siječnja 1932. godine

građevnu dozvolu za gradnju kuglane nadgrađom koja je služila za odvod vode. Pri tome je grad dao opeku za presvođenje kanala, a društvo je moralo organizirati radove kako je predviđeno u molbi upućenoj gradu u srpnju 1931. godine. U arhivskom fondu Domoljuba nalazi se i nacrt za gradnju kuglane izrađen u Koprivnici 20. srpnja 1931. godine.¹⁷

4. Društvo Domoljub do kraja postojanja

Godine 1921. došlo je do promjene na mjestu predsjednika društva Domoljub te je umjesto koprivničkog župnika Stjepana Zagorca izabran dr. Bogoslav Šešerin. Nakon njega je 1925. godine predsjednik društva postao Ivan Čupan. Predsjednik Čupan umro je 1929. godine pa je na izvanrednoj skupštini izabran novi predsjednik Vilim Grünvald. On je umro 1938. godine te je od tada do kraja djelovanja društva predsjednik bio Jakob Dolenec.¹⁸ Dugovječni tajnik društva bio je Josip Novačić (od 1913. godine do pred kraj postojanja društva 1941. godine), inače upravitelj koprivničke bolnice.

Među najvažnijim aktivnostima društva o kojima je ostalo najviše pisanih tragova vriedi istaknuti veliku proslavu povodom posvete novog društvenog barjaka 2. i 3. srpnja 1921. godine.¹⁹ Istodobno su održani mnogi koncerti i nastupi u Koprivnici, pogotovo kada je društvo organiziralo svoje proslave povodom obljetnica. Tada su ugostili mnoga društva, a i sami su redovito odlazili na gostovanja. Velika svečanost bila je organizirana prigodom proslave 30. obljetnice društva 18. lipnja 1939. godine. Do prestanka rada društva došlo je početkom Drugog svjetskog rata. Članstvo, pogotovo pjevači, se osipalo, a mnogi su se razišli i zbog različitosti u ideološkim uvjerenjima u trenucima osnutka Nezavisne Države Hrvatske i početka antifašističke borbe u Hrvatskoj. Još je 24. kolovoza 1941.

14 Isto, 136–137.; Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Knjiga zapisnika.

15 Isto, 137–138., 141.; Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Knjiga zapisnika.

16 Isto, 146–151.

17 Muzej grada Koprivnice, arhiv, kutija »Domoljub«, Dozvola za gradnju kuglane.

18 FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977., 143–152.

19 Isto, 144–145.

godine održana glavna skupština na kojoj je dugogodišnji tajnik Josip Novačić podnio ostavku i to je značilo kraj društva kakvo je do tada djelovalo. Novačić je i sam bio žrtva Drugog svjetskog rata. Zbor je još nastupio par puta i do kraja 1942. godine rad je potpuno zamro.²⁰

5. Zaključak

Zahvaljujući vrijednim članovima upravnog odbora (uglavnom koprivnički obrtnici) i prvome predsjedniku Stjepanu Zagorcu (tadašnji koprivnički župnik) te brojnim aktivnim članovima, Domoljub je bio nezaobilazan sudionik većine javnih događanja u gradu, a mnoge od njih je sam inicirao: koncerti, zabave, proslave i drugo. Štoviše, članovi Domoljuba, prvenstveno pjevači u zborovima, bili su odlični promotori grada Koprivnice diljem kontinentalne Hrvatske jer su mnogo puta gostovali na kulturnim manifestacijama koje su organizirala takva društva u Križevcima, Virovitici, Zagrebu, Karlovcu, Petrinji i drugdje. Osim toga, pjevači Domoljuba pjevali su »kod manjih izleta, kućnih zabava, vjenčanja i drugih prigoda«. Društvena djelatnost bila je razgranata u nekoliko sekcija: tamburaška sekcija (1920.), kazališna skupina (1924.), orkestar (1926.), a od 1911. godine djelovala je i čitaonica.

Na početku svojeg postojanja društvo Domoljub nije imalo svoje vlastite prostore. Prvi zborovođa Vladimir Stahuljak (ujedno gradski kapelnik) održavao je probe s članovima zbora u vatrogasnom domu. Tijekom Prvog svjetskog rata rad društva bio je prekinut. Obnova rada uslijedila je zapravo vrlo brzo jer je već u studenom 1918. godine održana prva sjednica s ciljem obnove, odnosno nastavka rada društva. Bilo je to doista vrlo rano s obzirom da je rat tek završio i da je u to doba vladala pandemija španjolske gripe uz druge negativne gospodarske i demografske posljedice rata. S obzirom na to da društvo nije imalo svoje prostorije, a da je predsjednik bio koprivnički župnik, prve poslijeratne sjednice i sastanci odr-

žavali su se u župnome dvoru. O prilikama u to doba i negativnom utjecaju rata na kulturni život i umjetnički rad u Koprivnici svjedoči činjenica da su tada na inicijativu uprave HPD-a Podravec započeli pregovori oko spajanja (fuzije) ta dva društva. Glavni razlog bio je mali broj članova koji bi mogli osigurati kvalitetu rada. Najviše su nedostajali pjevači pa je osmišljena ideja o spajanju članstva Podravca i Domoljuba kako bi u Koprivnici djelovao barem jedan pravi zbor. Najprije su u Domoljubu prihvatili takvu ideju i nastavili s pregovorima, no čini se da se situacija vrlo brzo razvijala u povoljnijem smjeru. Naime, Domoljub je dobio toliko podupirajućih i aktivnih članova da je uprava mogla napustiti pregovore o spajanju s Podravcem.

Ozbiljnost planova za rad društva potvrđuju i akcije oko osiguravanja prostora za djelovanje. Početkom 1919. godine uprava društva sklopila je ugovor o najmu cijele kuće bivše gostione Bilić na dvije godine koja je bila u vlasništvu Đure Mikulca iz Torčeca. No, vrlo brzo (21. veljače 1919. godine) »Domoljub« je kupio tu istu kuću, a novac su pozajmili sami odbornici (članovi uprave) društva. U citavoj toj priči oko stjecanja vlastitog prostora još više začuđuje brzina kojom je uz tu zgradu sagrađena dvorana za kulturna događanja. Zapisnik izvanredne glavne skupštine uprave Domoljuba održane 16. ožujka 1919. godine svjedoči da je tada na dnevnom redu bila rasprava najprije o pogodbi za kupnju kuće o kojoj je ovdje riječ i prijedlog o gradnji dvorane. Predsjednik je potonji prijedlog na toj skupštini nazvao »najvažnijom, ali najškakljivijom stvari«. Ustvrdio je da se zbog budućih aktivnosti zgrada koju su kupili mora preurediti i da je ona svakako pretijesna. Predložio je ukupno tri načina na koja bi se mogla preurediti zgrada, a kao treći predložena je upravo dogradnja prostrane dvorane. Pošto je taj prijedlog jednoglasno usvojen pristupilo se biranju članova odbora koji bi razradili i procijenili opravdanost i isplativost takvog posla. Nacrt je izradio Stjepan Škaberna u građevinarskoj poslovnici u Zagrebu. Taj je odbor doista brzo i povoljno odradio svoj dio posla jer je do kraja 1919. godine dograđena dvorana i uređena zgrada Domoljuba. Time je ostvarena du-

20 Isto, 152.

godišnja želja za kvalitetnim prostorom za rad kulturnih društava u Koprivnici. Svečana posveta doma bila je 15. kolovoza 1920. godine kada je održana i prigodna proslava kojoj su prisustvovali predstavnicima društava iz Bjelovara, Križevaca, Virja, Karlovca, Virovitice, Zagreba, Ferdinandovca i Petrinje. Bio je to očito financijski zahtjevan pothvat jer su dugovi za gradnju vraćeni do kraja 1925. godine. Nekoliko godina kasnije (od 1928.) počelo se planirati ponovno preuređenje doma, koje je izvedeno 1931. godine (gradnja kuglane). Osim koncerata i kazališnih predstava u dvorani Domoljuba od 1920. godine održavane su i kino predstave. Od 14. do 16. ožujka 1936. godine ondje je bila postavljena izložba slika Franje Viktora Šignjara. Prema Leanderu Brozoviću novouređene prostorije Domoljuba su od 1919. godine bile središte za održavanje javnih priredbi u Koprivnici.

Summary

One hundred years since the construction of the Domoljub Hall in Koprivnica

In the first half of the 20th century, the cultural life of the town of Koprivnica was marked by the activities of the cultural-educational and singing association »Domoljub« founded in 1909. It was the second such association in town since the Croatian Singing Association »Podravec« was founded there in 1874. »Domoljub« was founded as a craft and as a working, educational and singing association with the aim of bringing together the broadest social classes. Due to its focus on broad and lower social classes (craftsmen, workers, peasants), we can consider this association as a kind of opponent to the older »Podravec« where representatives of the town and of higher social classes gathered. According to Dragutin Feletar, the Croatian Craftsman Educational and Singing Association »Domoljub« in Koprivnica was founded with the aim of resisting Germanization and Hungarianization in the ancient Austro-Hungarian Monarchy. A recognizable symbol of the »Domoljub« association was their home

known by the same name that still exists today, and which houses the Public Open University. The Domoljub Hall was built in 1919 on the incentive of the board of directors of the company. It is rare to see that an event in the history of Koprivnica speaks so vividly about the level of cultural development, the joint actions of holders of economic and cultural life of the town and the architectural heritage of Koprivnica in the 20th century.

Izvori i literatura

- BROZOVIĆ, Leander: *Grada za povijest Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1978.
- FELETAR, Dragutin: *Glazbeni život Koprivnice*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1977.
- FELETAR, Dragutin: *Podravina: Općine Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg u prošlosti i sadašnjosti*, 2. izd. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1989.
- Muzej grada Koprivnice, fond Domoljub